

промисловість коштів акторів міжнародних організацій може спричинити підпорядкування економіки країни великим зарубіжним корпораціям або виникнення непомірної суми відсотків за користування наданими кредитами. Крім того, залучення таких конструктивів призводить до посилення впливу міжнародних організацій на внутрішню і зовнішню політику держави, при цьому країни периферії так і залишаються слабозрозумілими аграрними країнами, що призводить до поглиблення нелінійності розвитку світ-системи. При цьому механізм вето у Раді Безпеки ООН, залежність міжнародних організацій від рішень сильніших країн ядра світ-системи обмежує їх потенціал у врегулюванні збройних конфліктів та наданні фінансової підтримки, така ситуація вимагає реформування міжнародних інституцій. Водночас на етапі переходу країн ядра світ-системи до четвертої промислової революції, розв'язати проблеми економічного розвитку країн периферії шляхом переходу до лібералізації економіки, обмеження впливу держави у господарську діяльність, приватизації державних підприємств не можливо без значного фінансового ресурсу, політичної та економічної стабільності держави.

Список використаних джерел

1. Кант И. К вечному миру / Иммануил Кант // Кант И. Сочинения в 6 т. – Т.6. – М: Букинистическое издание, 1966. – С.257–309.
2. Кант И. Метафизика нравов / Иммануил Кант // Кант И. Сочинения в 6 т. – Т.6. – М: Букинистическое издание, 1966. – С.310–543.
3. фон Хайек Ф. Дорога к рабству / Фридрих Альберт фон Хайек. – М: Новое издательство, 2005. – 264 с.
4. Ковтун Н. М. Воля як основа соціальної активності пасіонарія у контексті концепції етногенезу Льва Гумільова / Наталя Михайлівна Ковтун // *Studia politologica Ucraino-Polona*. – 2013. – №3. – С.132–138.
5. Keohane R., Nye J. Power and Interdependence / Robert Cohen, Joseph C. Nye // «HarperCollinsPublishers». – 1989. – P.350.
6. Samuelson P. Economics: An Introductory Analysis / Paul Anthony Samuelson. – New York: McGraw Hill, 1951. – P.656.
7. UN has to Ensure the Safety and Fate of IDPs from Aleppo's Eastern Neighborhoods [electronic resource] // Syrian Network for Human Rights. – 2016. – E-resource. Access mode: <http://sn4hr.org/blog/2016/11/30/29832/>
8. Венцель Н. В. Концептуальні засади соціально-філософського аналізу феномену економічної відсталості / Наталя Венцель // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2017. – №1 (83). – С.20–25.
9. Годовой отчет МВФ 2017. Содействие всеобъемлющему росту [Электронный ресурс] // Международный валютный фонд. – 2017. – Режим доступа: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2017/eng/pdfs/AR17-RUS.pdf>
10. IMF country information [electronic resource] // International Monetary Fund. – 2018. – E-resource. Access mode: <http://www.imf.org/en/Countries>
11. World Economic and Financial Surveys World Economic Outlook Database [electronic resource] // International Monetary Fund. – 2018. – E-resource. Access mode: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/weoselagr.aspx#a110>

References

1. Kant I. K vechnomu miru / Immanuel Kant // Kant I. Sochinenija v 6 t. – Т.6. – М: Bukinisticheskoe izdanie, 1966. – S.257–309.
2. Kant I. Metafizika нравов / Immanuel Kant // Kant I. Sochinenija v 6 t. – Т.6. – М: Bukinisticheskoe izdanie, 1966. – S.310–543.
3. fon Hajek F. Doroga k rabstvu / Fridrih Al'bert fon Hajek. – М: Novoe izdatel'stvo, 2005. – 264 s.
4. Kovtun N. M. Volja jak osnova social'noi' aktyvnosti passionarija u konteksti koncepcii' etnogenezu L'va Gumil'ova / Natalija Myhajlivna Kovtun // *Studia politologica Ucraino-Polona*. – 2013. – №3. – S.132–138.

5. Keohane R., Nye J. Power and Interdependence / Robert Cohen, Joseph C. Nye // «HarperCollinsPublishers». – 1989. – P.350.
6. Samuelson P. Economics: An Introductory Analysis / Paul Anthony Samuelson. – New York: McGraw Hill, 1951. – P.656.
7. UN has to Ensure the Safety and Fate of IDPs from Aleppo's Eastern Neighborhoods [electronic resource] // Syrian Network for Human Rights. – 2016. – E-resource. Access mode: <http://sn4hr.org/blog/2016/11/30/29832/>
8. Vencel' N. V. Konceptual'ni zasady social'no-filosofsk'ogo analizu fenomenu ekonomichnoi' vidstalosti / Natalija Vencel' // *Visnyk Zhytomyr's'kogo derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka*. – 2017. – №1 (83). – S.20–25.
9. Godovoj otchet MVF 2017. Sodejstvie vseob'emljushhemu rostu [Elektronnyj resurs] // *Mezhdunarodnyj valjutnyj fond*. – 2017. – Rezhym dostupu: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2017/eng/pdfs/AR17-RUS.pdf>
10. IMF country information [electronic resource] // International Monetary Fund. – 2018. – E-resource. Access mode: <http://www.imf.org/en/Countries>
11. World Economic and Financial Surveys World Economic Outlook Database [electronic resource] // International Monetary Fund. – 2018. – E-resource. Access mode: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/weoselagr.aspx#a110>

Ventsel N. V., postgraduate student of the Department of Philosophy of the Ivan Franko Zhytomyr State University, lecturer of the Department of Social and Humanitarian Sciences of the Public Institution «Zhytomyr Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education» (Ukraine, Zhytomyr), n.ventsel@ukr.net

Socio-philosophical analysis of the activities of international organizations in the context of deepening non-linearity of the world-system development

The article analyzes the transformation of the activities of international organizations in the situation of nonlinearity in the development of the modern world-system. The study examined the social significance of the activities of international organizations, for example, the United Nations, the Organization for Security and Cooperation in Europe and the International Monetary Fund. Along with this, in the article, based on the socio-philosophical analysis of the activity of international organizations in the area of overcoming armed conflicts, leveling extremism and terrorism, overcoming the economic backwardness of the countries of the periphery of the world system, seeking answers to the challenges of the fourth industrial revolution, justified the necessity of urgent reform of the mechanisms of international cooperation in conditions of increasing transitivity of the world-system.

Keywords: global problem, globalization, armed conflict, international organizations, world-system, society.

УДК 159.955

Гальченко М. С.,
кандидат філософських наук, директор,
Інститут обдарованої дитини НАПН України
(Україна, Київ), halchenko@yahoo.com

ІННОВАЦІЙНИЙ ЗМІСТ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОГО МИСЛЕННЯ: ЗМІСТ І СТРУКТУРА

Досліджується проблема постмодерного мислення в сучасній культурі пізнання і філософування. Головна характеристика постмодернізму – суб'єктивізм, з позицій якого критикується теорія істини, соціальність, держава, історія, культура, політика тощо. Суб'єктивність постмодернізму обумовлює ризичну відмову від ідей цілого, універсального, абсолютного, від «гранд-нарративів», як і від аналітичних процедур пошуку смислу. Для постмодерніста мислення, зазначає автор, – це кожного разу нове мислення, завдяки якому людина може змінити себе.

Ключові слова: постмодернізм, мислення, дискурс, нарратив, традиція, плуралізм.

Особливості мислення формують і визначають різні умови. При осягненні дієвих в сучасній культурі інтелектуальних парадигм привертає увагу постмодерний філософський дискурс. В його контексті

мислення позбавляється універсального смислового горизонту, який в класичному раціоналізмі представляли «метанаративи». При всій радикальності подібних характеристик потрібно визнати доцільність втрати сучасним знанням пояснювальної основи, воно стає контекстуалізованим навіть в межах однієї науки. Що цілком закономірно, оскільки поставлені природою та соціокультурною реальністю сьогодення кордони були причиною кризи світоглядних уявлень епохи Модерну. Окрім того, технократизм та функціоналізм цієї епохи, з властивими для них прагненнями до абсолютизації та уніфікації, суперечили ідеальним уявленням щодо абсолютної людської волі, ідеям автономності та самодостатності людського «Я». Це породило внутрішні суперечності культури Модерну. В цій ситуації постає завдання вивчити основні параметри становлення нової парадигми мислення, яка сформувалася у філософії постмодернізму.

Вивченню особливостей філософії постмодернізму в останні десятиліття присвячені численні публікації як зарубіжних, так і вітчизняних авторів. Серед них привертають увагу роботи П. Козловського, В. Загороднюка, В. Кутирьова, Г. Ковадло, Г. Тульчинського, А. Турена, Р. Харре, М. Епштейна, П. Слотердайка, Л. Фішмана та інших. Разом з тим потребує більш поглибленого дослідження специфіка культури постмодерністського мислення у пізнання соціокультурної реальності, що визначило в ряді випадків специфіку сьогодення.

Мета статті полягає в аналізі процесу становлення постмодерної філософії та характеристик особливостей її впливу на формування комунікаційного, смислового простору і нової системи мислення в соціальному пізнанні.

Філософія постмодернізму, яка репрезентує один з головних напрямків сучасного інтелектуалізму, виклад власної системи поглядів розпочинає з ревізії модерного «проекту Просвітництва». В ньому філософія змогла стати тим, що визначає образ епохи, а сама епоха стала формою реалізації цієї епохи. Але через два століття цінності, які розглядалися як божественні, постали «помилкою, недоумством, неправдою, коли навіть сам Бог (Істина) перетворюється на найпоширенішу неправду?» [7, с. 61], – запитує М. Фуко.

Методологія соціально-філософського і культурологічного аналізу показує, що проблема розуміння Постмодерну вимагає усвідомлення того, що він руйнує *традицію* ще більше, ніж його попередник, Модерн, в його запереченні Премодерну (аграрного, доіндустріального суспільства) [10, с. 70]. І в цьому плані відношення до Постмодерну різко негативне. «Проблема не у відсутності інтересу до традиції, а в тому, що інтерес до традиції приймає сьогодні спотворену і згубну для неї форму. Сьогодні панує музейно-формалістичне відношення до традиції, коли традиціоналізм вироджується в старечий маразм, стилізацію та імітацію» [8]. Постмодерн, як заперечення і «зняття» Модерну, знову повертається до класики, і в цьому плані він *неокласика*, яка «примирює хаос і космос в єдиному «хаосмосі»; це «проявляється як в мистецтві, так і в метафізиці, соціології, політичній теорії» [10, с. 70]. З цієї позиції Постмодерн оцінюється як закономірний соціокультурний феномен.

Головна характеристика епохи Постмодерну – її *суб'єктивність* (суб'єктивізм). З цієї точки зору

філософи-постмодерністи є новітніми лідерами в боротьбі з об'єктивністю (об'єктивністю) шляхом побудови суб'єктивних (суб'єктивістських) теорій істини, яка стає не потрібною для сучасної людини. Все більше часу проводячи у віртуальних світах комп'ютера, в мережі Інтернет або комп'ютерних іграх, людина атомізується, «звільняється від суспільства і будь-яких форм ідентичності». Тим самим в нових умовах помітним є зникнення традиційних соціальних форм, що веде до «розмивання і розпаду соціальних зв'язків» [1, с. 3, 14], – зазначає У. Бек. Більш радикальний Ж. Бодрійяр, котрий малює апокаліптичну картину суспільства, в якому «анонімні» і «обезособлені маси» поглинають все те, що складає поняття «соціальна держава»: держава, історія, народ, політика, культура, смисл, свобода. Втіленням маси виступає «мовчазна більшість», котра являє собою не соціальну, а «статистичну категорію». Сьогодні ми спостерігаємо «виснаження і виродження соціальності» [2, с. 79], – пише Ж. Бодрійяр.

З позицій загальнонаукового підходу епоха Постмодерну (епоха «пост») з її орієнтацією на суб'єктивність, індивідуалізм, некласичний ланцюжок «знання – реальність» трансформується в постнекласичне коло «реальне знання» і його «людський потенціал в реальності». Це означає «потенцію суб'єктивного», або, з точки зору Г. Ковадло, «суб'єктивний досвід» [7]. Із ідеї того, що наше «Я» нам наперед не задане, є «тільки один практичний наслідок: ми маємо творити себе як «витвір мистецтва», говорить М. Фуко. Дана обставина впливає зі свободи людини, яка передбачає самостійне встановлення над собою відносин «домінування, приборкання», а також «владу і стримування». В своїх міркуваннях М. Фуко виходить з того, що не можна раз і назавжди конституювати своє «Я», свій життєвий шлях, свою особистість, свою персону, адже впродовж життя це приходить робити кожній людині незліченну кількість разів. Разом з тим це не означає конституювання життя повністю довільно. Самореалізація, самоздійснення впродовж життя відбувається в просторі культурних диспозицій та культурних умов, які змінюються з плином часу, але не зникають повністю [7, с. 62]. Мова йде насамперед про культурні традиції, універсальні моральні цінності, релігійні настанови, перевірені часом тощо.

Сьогодні, в епоху Постмодерну, яка характеризується «розмиванням ціннісної основи» та «деструкцією ідентичностей», змінюються підходи до їх осмислення і розуміння. Фактично мова йде про зміну системи мислення, яке тепер виходить з інших методологічних позицій. «Я мрію про інтелектуала, – говорить М. Фуко, – котрий долає очевидності та загальні місця, котрий в інерції та обмеженнях теперішнього знаходить та виділяє слабкі місця, тріщини, силові лінії, котрий постійно знаходиться в русі, не знає достеменно, куди власне прямує і як буде мислити наразі завтра, тому що він приділяє надто багато уваги теперішньому» [11, с. 102]. Він не просто аналізує ідеї, виробляє поняття, створює логіку, діалектику, а насамперед свободу виробляє особисте конкретне життя. Для нього реальність не «ясна», «проста», «прозора», «розкрита» «об'єктивна реальність». Адже «об'єктивної реальності» насправді не існує, це лише «ілюзія свідомості» [7, с. 62]. «Об'єктивація реальності» породжує «суб'єктивний бунт» проти «тотальності загального» (М. Бердяєв).

Світ, в якому існує людина, ніколи не був і не буває досконалим і адекватно визначеним. В силу чого особистісна практика кожної людини в цьому світі включає творення себе, орієнтуючись на реальність в процесі її осмислення, виступаючи проти соціальних інституцій, що пригнічують особистість. Дана практика передбачає творення свого життя «як творення витвору мистецтва» (М. Фуко), що означає: потрібно жити і мислити, долаючи своє попереднє життя та «відкриваючись усьому новому, переосмислювати і усвідомлювати зовнішній світ та самого себе в цьому світі». Результатом є людське «Я», котре володіє «внутрішнім світом» та «внутрішнім досвідом». Тобто кожна людина, що живе в цьому світі, може мати свою долю, свою свідомість і мислення, щоб жити в горизонті свободи і творення своєї особистості [7, с. 62–63].

Світ, з яким має справу людина та її свідомість, є не просто «об'єктивною реальністю», а є «реальністю, що наповнена значеннями та смислами», що відкриваються через свідомість. Вона є не вмістилище речей, а «напруга, що спрямована на речі» згідно зі знаменитою формулою Е. Гуссерля: «Будь-яка свідомість є свідомість чогось зовнішнього». Поставивши свідомість в центр свого аналізу, Е. Гуссерль тим самим засвідчує наявність постійного обміну між свідомістю і світом, суб'єктом та об'єктом, ідеальним і матеріальним тощо. На цій основі створюється феноменологією поняття «суб'єктивності». У феноменологічній аналітиці суб'єктивність передбачає єдність всіх переживань, які у своїй відкритій загальності складають сферу досвіду [7, с. 65].

Суб'єктивний досвід, інтерпретований в різних контекстах у феноменологічній філософії, знайшов специфічне проявлення в постмодерній критиці об'єктивного. Що цілком закономірно: оскільки найважливішим фактором становлення постмодерних розмислів стала інформаційна культура. Вона обумовила перехід від виробництва речей до виробництва знаків, символів, інформації. В результаті формується нова термінологія, нові ціннісні установки. Якщо модерн вважав основними цінності свободи (liberty), рівності, братства, а також ідеал «досконалого суспільства» і «досконалої людини», то в постмодернізмі ними виступають свобода (freedom), різноманітність, толерантність і погляд на суспільство, де всі «автори і актори». Його основні поняття – плюралізм і деконструкція – передбачають рішучу відмову від ідей цілого, універсального і абсолютного, від «гранд-нарративів» (великих оповідей і наукових описань), так само як і від аналітичних процедур пошуку смислу. Тим самим створюється «провокативний» образ науки, що вичерпала себе в необхідності доказувати докази, звільняти від забобонів, легітимізувати знання в наукових експериментах, користуватися спекулятивною діалектикою [9, с. 303–304].

Представники постмодерної філософії не відмовляються від нових «нарративів» (оповідей), побудованих за новими принципами: перформанс – мінливість подій, ситуативність; симулякр (творчий монтаж імітованої реальності); ефективність (а не істина); мова і комунікація як джерело легітимації знань; активність завдань, що відносять до «тут і тепер». Тим самим постмодернізм намагається максимально звільнити мислення від спрощених схем, стереотипів, віджилих міфологій,

обмеженості науково-позитивістської картини світу. Їм протиставляється творча уява, історико-філософська ерудиція, літературна образність, метафоричність. Разом з тим тотальна критика традиційних цінностей, норм і регуляторів ведеться для звільнення місця не лише новому образу споживача культури, але й фактично новому способу мислення [9, с. 304–305].

Основні контури постмодерністського проекту мислення полягають у тотальній критиці класичного раціоналізму та його основ – об'єктивізму, фундаменталізму, істинності, і переході до парадигми мислення, заснованої на релятивізмі, суб'єктивізмі, антитеоретизмі. Постмодерністський текст, виходячи з цієї настанови, характеризується інтертекстуальністю, іронією, «метамовною грою». У своїх міркуваннях Ж. Дерріда і Ж.-Ф. Ліотар утворюють «країну дискурсів», яка постає суцільною метафоризацією та інтерпретацією тексту. Це призводить до втрати тієї межі, котра відокремлює серйозне теоретичне міркування від естетично-художніх екстравагантних мовних ігор. Мова філософії наближається до літературної мови, усуває міф про необхідність застосування категоріального апарату, формує багатовимірний смисловий простір – «текст без меж» [9, с. 307]. «Я не використовую загальноприйнятту мову, мову знання, – говорить Ж. Дерріда, – для свого збереження або щоб встановити свою імперію, а лише для того, щоб стерти всі риси, нейтралізувати всі коди, і, ти знаєш, я вважаю, що я міг би маніпулювати всіма кодами, всіма клавіатурами, всіма жанрами (це мені не личить), говорити на всіх тонах – і це мене тривожить, і в кожний момент мені здається, що спектакль готовий схопитися за кожне слово, тоді я замовкаю» [5, с. 133].

Але це не означає припинення спілкування. Автор застосовує метод посилення нескінченної кількості поштових листівок, що дає можливість обговорювати всі можливі і неможливі проблеми – моральні, наукові, сімейні, літературні, звертаючись до раціонального та ірраціонального досвіду пізнання, переходячи від Сократа до Платона, а від Платона до Фрейда, Ніцше, героїв античного епосу і класичної літератури. «Сократ з'явився до Платона, – пише Ж. Дерріда, – а між пролягає в звичайному порядку слідування поколінь незворотній етап успадкування. Сократ з'явився до Платона, не перед ним, а саме до. Отже, його місце позаду Платона, і устав прив'язує нас до такого порядку: тільки так потрібно орієнтуватися в мисленевому процесі, тут ліво, тут право, крокуй» [5, с. 35]. І так впродовж всього тексту книги ми спостерігаємо нескінченний потік різних думок автора. В їх нескінченності важко вловити головну думку філософа, зрозуміти смисл того, що він хоче сказати.

Модель пізнання реальності, запропонована філософами-постмодерністами – безперервна варіативність мислення. В цій ситуації постає проблема легітимації наукового знання. Легітимація, з точки зору Ж.-Ф. Ліотара, є процесом, в результаті якого тому, хто трактує науковий дискурс, дозволено встановлювати певні умови для того, щоб те чи інше висловлювання складало частину цього дискурсу і могло бути прийняте до уваги науковою спільнотою. Проблема легітимації в тому, що наукове знання – це ще «не все знання, воно завжди конкурувало, конфліктувало з іншим видом знання, котре ми будемо називати для простоти

наративом» [6, с. 473]. Це зовсім не означає, що наратив може отримати «гору» над науковим знанням, але його модель пов'язана з ідеями внутрішньої рівноваги і товариського відношення (conviviality), порівняно з яким сучасне наукове знання має «блідий вигляд», особливо якщо воно повинно підлягати «екстериоризації» стосовно до «знаючого» і ще більш сильному, чим раніше, «відчуженню» від своїх користувачів [6, с. 473]. З цього витікає деморалізація дослідників і викладачів, що ставить питання статусу наукового знання.

Постмодерністський текст визначають імпресіонізм, неверифікованість, елімінація (виключення) суб'єктно-об'єктних відносин. Позбавлення онтологічного статусу знання про світ і оточуючу реальність приводить постмодерністів до втрати довіри до істини, яка постає тепер «реліктовим принципом». В силу чого немає привілейованих дискурсів, вони завжди мультикультурні. Це означає, що кожне суспільство, кожна наукова спільнота, кожний вчений відповідно до своєї культури, ціннісної, світоглядної позиції, особистої історії виробляє своє розуміння істини та її критеріїв. Те, що істинне для Заходу, не має істинного значення для Сходу. «Навіть математичні рівняння, – говорить Ж. Дельоз, – не володіють спокійною впевненістю в собі – санкцією пануючої наукової думки, вони також вилучаються з безодні, так що математик, «вниз головою пірнає у вичислення», наперед передбачаючи, що не зможе здійснити деякі з них, і досягає істини лише «повсюдно на що-небудь наштовхуючись» [4, с. 371]. Так само філософія, коли пропонує свою істину в єдності концептів, вона вже постає «прорізана тріщиною», котра повертає до ненависті або ж розсіює в існуючому хаосі думок і пропозицій, де знову потрібно здобувати, шукати, заглиблюватись за пошуком істини [4, с. 371].

На цій підставі формується і стверджується необмежений плюралізм, повсюдний лібералізм у виробництві і виборі дискурсів з установкою на оригінальність, свободу, новизну – свободу особистості, засновану на суб'єктивному підході. Основним засобом реалізації принципів нового мислення в постмодернізмі виступає деконструкція. Її автор – Ж. Дерріда, починає ревізію філософського раціоналізму із зруйнування типології та ієрархії філософських проблем, які узвичаїлись і тим самим стали догмами, розмиває межі між філософією, літературою і критикою, урівнює (уподібнює) філософію у художньо-мистецьку рефлексію. Постмодерністи вважають, що письменники, фізики, логіки, моралісти займаються одним і тим же – створюють і перетворюють системи опису об'єктів. Результатом цієї діяльності є нескінченні розмови в середині локальної спільноти відповідно до її традицій [9, с. 306].

Смисл деконструкції як особливого способу мисленнєвої діяльності і специфічної методології полягає у виявленні внутрішньої суперечності філософського або літературного тексту, віднайдені в ньому прихованих і непомітних для самого автора «залишкових смислів», що залишилися в спадок від дискурсів і практик минулого. Вони «закріплені» в мові у формі неусвідомлених мисленнєвих стереотипів, які в свою чергу так само несвідомо і незалежно від автора тексту трансформуються під впливом мовних «кліше» його епохи [9, с. 313–314].

Розгляд ряду положень філософії постмодернізму покаже своєрідність її мислення. Науково-раціоналістичний тип мислення, з точки зору постмодерністів, не відповідає загалом вимогам епохи: точніше не завжди дозволяє не тільки адекватно осмислити, але навіть ефективно (в плані забезпечення усталеного розвитку) вирішувати проблеми, що виникають перед сучасною людиною. Зокрема Ж. Дельоз звернув увагу на той факт, що багато мислителів, розмірковуючи про мислення, ототожнюють його з «впізнанням» та «ідентифікацією», відповідно до виробленого у філософії традиційного образу мислення. Але мислення – це насамперед творчість, зустріч з новим, подолання себе. Виходячи з цієї позиції, Ж. Дельоз пропонує розрізняти два види речей: ті, які не зачіпають мислення, і ті, які змушують мислити. «Перші – об'єкти впізнання. Мислення і всі його здатності можуть знайти тут повне застосування; мислення може працювати, але ця стурбованість і застосування не мають нічого спільного з розмислом. Мислення наповнено тут тільки своїм власним образом... Умови справжньої критики справжнього мислення однакові: зруйнування образу мислення – як власного допущення, генези акту розмислу в самому мисленні. В світі є те щось, котре змушує мислити. Це щось – об'єкт зустрічі, а не впізнання» [3, с. 181]. До того часу, поки мислення обмежується допущенням своєї «доброї природи» і «доброї волі» у формі буденної свідомості (ratio, cogitatio natura universalis), воно взагалі «не мислить, постаючи полоненим суспільної думки, що застигла в абстрактній можливості... Мислення мислить лише примусово, змушене зустрічати те, що «змушує замислитися», того, що потрібно обдумати» [3, с. 181].

Для М. Фуко, як і для М. Гайдеггера, «істинне мислення» – це кожного разу нове мислення, правильна думка робить неможливим думати «по-старому». Взагалі для М. Фуко мислення виступає в якості тієї опори, завдяки якій людина може змінити себе, перетворити, вивести за межі соціальної та історичної обумовленості [11]. Мислення – це глибинні структури свідомості і мови, це непослідовність зовнішніх дій.

Сучасна епоха, в яку разом з європейським вибором входить Україна, по-перше, формує нові, свої імперативи мислення; по-друге, для свого розуміння вона вимагає нового осмислення. Але це осмислення можливе тільки засобами сучасного пізнання, здатного обробляти величезний, стрімкий, мінливий і надзвичайно насичений потік інформації. Для його розуміння потрібно виходити на глибинні структури буття і причини, енергії руху нашої епохи.

Висновки. Мислення як було, так і залишається складним процесом. Свобода, сміливість і справедливість мислення – головна якість мисленнєвого процесу, яку вимагає від людства сучасна епоха. Деконструкція традиційних теоретичних положень і цінностей виводить науку, політику, мистецтво, освіту на принципово новий рівень. Його сутність важко вловлюється, «схоплюється» засобами звичного наукового дискурсу, котрий сформувався у вимірах як стабільного суспільного світового порядку, заснованого на концепції «прогресу», так і на впевненості в необхідності і можливості об'єктивного знання. Постсучасне, постмодерне суспільство, котре є інформаційним, постіндустріальним, постеконімічним, своїм основним

виробничим ресурсом визначає інформацію і знання. Ці ресурси унікальні, не відтворювані і в масовому масштабі не можуть бути як результат примусу. Вони можуть бути лише осмислені.

Список використаних джерел

1. Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну / У. Бек. – М.: Прогресс–Традиция, 2000. – 384 с.
2. Бодрийяр Ж. В тени молчаливого большинства, или Конец социальности / Ж. Бодрийяр. – Екатеринбург: Уральский Университет, 2000. – 96 с.
3. Делез Ж. Различие и повторение / Ж. Делез. – СПб.: ТК «Петрополис», 1998. – 384 с.
4. Делез Жиль. Что такое философия? / Ж. Делез // Всемирная философия. XX век. – Мн.: Харвест. – С.367–380.
5. Деррида Ж. О почтовой открытке от Сократа до Фрейда / Ж. Деррида. – Минск: Современный литератор, 1999. – 832 с.
6. Лиотар Ж.–Ф. Состояние Постмодерна / Ж.–Ф. Лиотар // Всемирная философия. XX век. – Мн.: Харвест, 2004. – С.466–475.
7. Ковадло Г. Суб'єктивний досвід у феноменологічних дослідженнях та пошуки і ідентичності / Г. Ковадло // Філософські діалоги'2018 // Філософія. Культура. Суспільство // Зб. наук. пр. – К.: Інститут ім. Г. С. Сковороди, 2015. – С.61–74.
8. Корнев С. Традиция, Постмодерн и Вечное возвращение / С. Корнев // Режим доступа: <http://kitezh.onego.ru/puti.html>
9. Кремень В. Г., Ільїн В. В. Філософія: Логос, Софія, Розум / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2006. – 432 с.
10. Фишман Л. Г. Постмодерн как возврат к Просвещению // Вопросы философии. – 2006. – №10. – С.65–75.
11. Фуко М. История безумия в классическую эпоху / М. Фуко. – СПб.: Университетская книга, 1997. – 576 с.

References

1. Bek U. Obshchestvo riska. Na puti k drugomu modernu / U. Bek. – M.: Progress–Tradiciya, 2000. – 384 s.
2. Bodrijar Zh. V teni molchalivogo bol'shinstva, ili Konec social'nosti / Zh. Bodrijar. – Ekaterinburg: Ural'skij Universitet, 2000. – 96 s.
3. Delez Zh. Razlichie i povtorenie / Zh. Delez. – SPb.: TK «Petropolis», 1998. – 384 s.
4. Delez Zhil'. Chto takoe filosofija? / Zh. Delez // Vsemirnaja filosofija. XX vek. – Mn.: Harvest. – S.367–380.
5. Derrida Zh. O pochtovoj otkrytke ot Sokrata do Frejda / Zh. Derrida. – Minsk: Sovremennij literator, 1999. – 832 s.
6. Liotar Zh.–F. Sostojanie Postmoderna / Zh.–F. Liotar // Vsemirnaja filosofija. XX vek. – Mn.: Harvest, 2004. – S.466–475.
7. Kovadlo Gh. Sub'jektivnyj dosvid u fenomenologichnykh doslidlzhennjakh ta poshuky i identychnosti / Gh. Kovadlo // Filosofski dialogy'2018 // Filosofija. Kul'tura. Suspil'jstvo // Zb. nauk. pr. – K.: Instytut im. Gh. S. Skovorody, 2015. – S.61–74.
8. Kornev S. Tradicija, Postmodern i Vечноe vozvrashhenie / S. Kornev // Rezhim dostupa: <http://kitezh.onego.ru/puti.html>
9. Kremenj V. Gh., Il'jin V. V. Filosofija: Loghos, Sofija, Rozum / V. Gh. Kremenj, V. V. Il'jin. – K.: Knygha, 2006. – 432 s.
10. Fishman L. G. Postmodern kak vozvrat k Prosveshheniju // Voprosy filosofii. – 2006. – №10. – S.65–75.
11. Fuko M. Istorija bezumija v klassicheskiju jepohu / M. Fuko. – SPb.: Universitetskaja kniga, 1997. – 576 s.

Halchenko M. S., PhD, Director, Institute of Gifted Child NAPS of Ukraine (Ukraine, Kyiv), halchenko@yahoo.com

Innovative content of postmodern thinking: content and structure

The article deals with the problem of postmodern thinking in the modern culture of knowledge and philosophizing. The main characteristic of postmodernism is subjectivism, from which the theory of truth, sociality, state, history, culture, politics, etc. are criticized. Subjectivity of postmodernism causes a decisive rejection of the ideas of the whole, universal, absolute, from the «grand narratives», as well as from the analytical procedures for finding meaning. For the postmodernist thinking, the author points out, is every time a new thinking, by means of which a person can change himself.

Keywords: postmodernism, thinking, discourse, narrative, tradition, pluralism.

* * *

УДК [101+316]021.131+144

Довгаль С. А.,

кандидат філософських наук, доцент кафедри управління інформаційно–освітніми проектами, КЗВО Дніпровська академія неперервної освіти (Україна, Дніпро), sdovgal2010@gmail.com

СОЦІАЛЬНО–ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МЕДІАПРОСТОРУ

Здійснюється соціально–філософський аналіз основних тенденцій розвитку сучасного медіапростору. Проаналізовано особливості трансформації сучасного медіа–простору під впливом нових інформаційних технологій.

Ключові слова: медіапростір, соціальний простір, інтернет–простір, інформаційно–комунікаційні технології, інформаційно–комунікаційне середовище, мас–медіа.

У сучасному світі засоби масової комунікації (ЗМК) є активним актором формування соціального простору. Вони являються не тільки засобом передачі інформації, але і механізмом формування особливої реальності, яка формує картину світу за межами чуттєвого досвіду індивіда. Цей феномен, який виникає в результаті взаємодії ЗМК і аудиторії, ми визначаємо як «медіапростір». Термін має інтегральну якість, яка полягає в тому, що дозволяє розглянути даний соціальний феномен в контексті соціально–філософської традиції вивчення соціального простору. Відповідно медіапростір являє собою певну частину соціального простору, використовуючи який, він здійснює презентацію самого себе.

Соціальний простір – один з видів простору (нарівні з фізичним, економічним, політичним, освітнім, екологічним, символічним і іншими); сукупність процесів, відносин і взаємозалежностей у соціальній сфері, ієрархічно пов'язаних між собою. Соціальний простір стає тією категорією, яка цементує уявлення про простір у суспільстві. Сучасну концепцію соціального простору обґрунтував французький учений П. Бурдьє [3].

Розвиваючи погляди П. Бурдьє на символічний простір, можна стверджувати, що саме цей простір, стає основою медіапростору, оскільки у процесі освоєння соціальної реальності суспільство виробляє систему знаків, кодів, символів і міфів, яка є основою комунікації. Соціальний простір отримує значеннєву розмітку, що проєктується у медіа простір [1].

Результатом дослідження даної проблеми стала поява медіа–дискурсу, де у центрі досліджень знаходиться філософська рефлексія медіа, оскільки у сучасному світі засоби масової комунікації є активним актором формування соціального простору. Цей феномен, який виникає в результаті взаємодії засобів масової комунікації і аудиторії, звичайно і визначають як «медіапростір». Відповідно останній може бути визначений як особлива реальність, що є частиною соціального простору й забезпечує організацію соціальних практик та уявлень суб'єктів, включених у систему виробництва й споживання масової інформації.

Сьогодні у різних дисциплінарних і теоретичних контекстах актуалізуються ті чи інші смислові межі медіапростору. Серед основних підходів, що направлені на дослідження даного феномена можна виділити:

а) текстоцентричний підхід – медіапростір розглядається як сукупність усіх медійних текстів, «дискурсивний» простір;